

**НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО ДІАЛОГІЧНОГО
ВЕРБАЛЬНОГО І НЕВЕРБАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ З УРАХУВАННЯМ
ПОСЛІДОВНОСТІ АУДІО- І ВІДЕОІНФОРМАЦІЇ
ВІДЕОФОНОГРАМИ**

Для того, щоб ефективно організувати процес навчання англomовного усного діалогічного вербального і невербального спілкування, необхідно реалізувати навчальний потенціал відеофонограми, яка відображає реальне мовленнєве середовище та забезпечує активне сприйняття інформації завдяки єдності аудіо- та відеорядів. З цією метою нами було проаналізовано компоненти аудіо- і відеорядів відеофонограми, визначена їхня послідовність та можливість застосування для інтегрованого навчання англomовного усного діалогічного вербального і невербального спілкування.

У методичній літературі вже були спроби проаналізувати компоненти аудіо- та відеорядів відеофонограми у зв'язку з проблемою навчання аудіювання професійно-спрямованих відеофономатеріалів (Новоградська-Морська 2003, Щукіна 1991) та лексики з соціокультурним компонентом (Яхнюк 2000), але проблема визначення компонентів аудіо- та відеорядів відеофонограми для інтегрованого навчання англomовного усного діалогічного вербального та невербального спілкування залишається ще й досі невирішеною.

Під час здійснення аналізу відеофонограм ми виходили з того, що аудіоряд складається з двох компонентів: вербального та невербального.

I. Вербальний компонент має такі різновиди:

1. Усне мовлення в діалогічній та монологічній формах у кадрі з мовцем, якого видно.
2. Усне мовлення в діалогічній та монологічній формах за кадром, без видимого мовця.

II. Невербальний компонент – фонації, паузи, зігхання, інтонація, музика та шуми.

У відеоряді ми визначаємо п'ять компонентів: 1) зображення людей – зовнішність, одяг, зачіска, макіяж; 2) динаміка мови тіла – жести, вираз обличчя, артикуляційні рухи, міміка, погляд, поза, по-

смішка, дотик, поведінка; 3) простір (територія) комунікації; 4) часова організація спілкування (хронеміка); 5) вербальний компонент – письмове мовлення у формі листів, записок та надписів; 6) артефакти – обставини та предмети, які залучені до процесу спілкування.

На нашу думку, необхідно навчати спілкування з інтеграцією вербального та невербального компонентів. Важливою є послідовність їх подання на екрані. Під послідовністю аудіо- і відеорядів ми розуміємо їх комбінації у плані послідовності: відеоряд \rightleftarrows аудіоряд, аудіоряд \rightleftarrows відеоряд або аудіо ряд \rightleftarrows відеоряд. Визначення послідовності аудіо- і відеорядів відеофонограми дозволяє навчати студентів різних сполучень вербальних засобів спілкування з невербальними під час розмови, передусім, проілюструвавши природний перебіг спілкування.

Для визначення цієї послідовності ми використали британські автентичні художні фільми. Відеофонограма дозволяє також ілюструвати послідовність аудіо- і відеорядів у висловлюванні.

Нами було здійснено вивчення різних послідовностей актуалізації аудіо- та відеорядів у відеофільмах. При цьому була врахована сполучуваність аудіо- та відеорядів у часі. Нижче подаємо такі комбінації аудіо- та відеорядів:

I. Аудіоряд не підкріплюється відеорядом (сприймання мовлення без видимого мовця).

II. Відеоряд не підкріплюється аудіорядом.

III. Аудіо- та відеоряди актуалізуються одночасно.

Проаналізуємо сполучуваність аудіо- та відеорядів у висловлюванні. Аудіо- та відеоряди можуть мати такі сполучуваності: аудіоряд \rightleftarrows відеоряд, відео ряд \rightleftarrows аудіоряд, аудіо- та відеоряди разом. Проілюструємо це прикладами, які було відібрано нами з британських автентичних художніх фільмів: "Mickey Blue Eyes" та "Wonder Boys".

Для демонстрації сполучуваності аудіоряд \rightleftarrows відеоряд подаємо фрагмент з фільму "Mickey Blue Eyes". Головна дійова особа фільму Майк вирушає на побачення зі своєю дівчиною Джіною. Філіп, його бос, під'їжджає до нього. Наведемо аудіоряд та опишемо відеоряд фрагмента.

Philip: Michael? (під'їжджає лімузин) Need a lift? (У кадрі Філіп, який запрошує Майка сісти в його машину). (Тут спочатку пред'являється аудіоряд, який згодом доповнюється відеорядом).

Сполучуваність відеоряд \Leftrightarrow аудіоряд проілюструємо фрагментом з фільму "Wonder Boys". Події відібраного фрагмента відбуваються в аеропорту, куди приїздить головний персонаж фільму професор Трипп, щоб зустріти свого редактора.

Professor Tripp: (Права рука піднята на рівні голови, двома пальцями віддає салют. Після невербального привітання йде мовлення професора, тобто відеоряд замінюється аудіорядом). Crabtree, how are you, my friend? (обнімаються, редактор постукує професора декілька разів по сніні).

Для ілюстрації аудіо- та відеорядів разом наведемо приклад з фільму "Wonder Boys".

Дії фрагменту відбуваються на уроці літератури, професором Триппом та його студентами обговорюється творчість відомого письменника.

Professor Tripp: Well put Hannah (легкий кивок головою). (У кадрі професор Трип спочатку виражає свою згоду одночасно вербальними та невербальними засобами спілкування). And a good note to end on (на правій руці вказівним пальцем невеликий рух вперед). (У кадрі професор Трип, який закінчує заняття, одночасно з вербальними використовує невербальні засоби спілкування, щоб підсилити своє вербальне повідомлення). I think... Don't forget about WordFest this weekend. Those of you driving V.I.P's to the cocktail party tonight... shouldn't have them at the chancellor's house no longer than 5:30.

Необхідно навчати використовувати у спілкуванні ці послідовності вербального і невербального компонентів. Розглянемо можливість урахування визначеної нами вище послідовності аудіо- і відеорядів відеофонограми під час навчання англомовного усного інтегрованого вербального і невербального діалогічного спілкування. У запропонованому нами комплексі вправ для навчання усного спілкування вправи розташовані з урахуванням підвищення їх складності: реценсія, репродукція, продукція. Наведемо приклади декількох вправ для навчання використання британських невербальних засобів спілкування разом з вербальними у межах теми Character and Personality (Feelings and emotions). Вправи виконуються на базі британського автентичного художнього фільму: "Love Actually".

*Вправи побудовані з урахуванням послідовності
відеоряд \Leftrightarrow аудіоряд*

Рецептивна вправа

Мета вправи: привернути увагу до послідовності змін аудіо- та відеорядів.

Відеофонограма: уривок із автентичного художнього фільму "Love Actually".

Інструкція: Watch the following extract. Define what the sequence of verbal and nonverbal elements was when Harry was trying to draw Sarah's attention. Choose the right variant, put a tick:

1. Verbal \Rightarrow nonverbal.
2. Nonverbal \Rightarrow verbal.
3. Verbal + nonverbal.

Післяпереглядний контроль: перевірка правильності обраної відповіді, обговорення одержаної інформації, порівняння вербальних та невербальних тактик британців та українців для привертання уваги.

Репродуктивна вправа

Мета вправи: ознайомити з сполучуваністю вербальних та невербальних засобів спілкування привертання уваги та їх репродукція.

Відеофонограма: уривок із автентичного художнього фільму "Love Actually".

Інструкція: Watch the extract again. Reproduce Harry's verbal his nonverbal behavior when he was trying to draw Sarah's attention, mind the course of audio- and visual elements.

Післяпереглядний контроль: перевірка правильності відтворення послідовності вербальних та невербальних висловлень.

Продуктивна вправа

Мета вправи: навчити застосовувати сполучуваність вербальних та невербальних засобів спілкування привертання уваги.

Відеофонограма: уривок із автентичного художнього фільму "Love Actually".

Інструкція: On the party you saw a person with whom you want to talk, but he is standing far from you. You need to draw his attention.

Післяпереглядний контроль: перевірка правильності відтворення вербальних та невербальних висловлень у діалозі.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати можливість застосування визначених вище послідовностей аудіо- та відеорядів для інтегрованого навчання англомовного усного діалогічного вербального і невербального спілкування. Подальші дослідження у цьому напрямку полягають у створенні комплексу вправ, які враховують потенціал автентичних художніх фільмів для навчання спілкування з інтеграцією вербального та невербального компонентів.

Література

1. Новоградская-Морская Н.А. Бизнес-программы спутникового телевидения в обучении аудированию студентов экономических вузов // Научный вестник кафедры ЮНЕСКО КДПУ. Серия „Филология-педагогика-психология”. – К., 2003. Вип. 3В. – С. 688-692.
2. Щукина Э.И. Коммуникативные упражнения в видеозаписи для обучения устной диалогической речи студентов архитектурной специальности (на втором этапе обучения английскому языку): Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 1991. – 299 с.
3. Яхнюк Т.О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2002. – 223 с.

Полякова А.А.

КОМУНІКАЦІЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА ПРОБЛЕМА

Теоретики-мовознавці протягом багатьох десятиріч наполегливо працюють над питанням співвідношення об'єктивної реальності, якнайменше тієї, що доступна сприйняттю через органи відчуттів, і так званої мовної картини світу, тобто тієї, що виражена в концептах мови.

Не все, що сприймається та пізнається людиною через різні канали, може придбати вербальну форму. Фактично у мові ми маємо більш вузьке відображення світу, ніж його має вся предметно-пізнавальна діяльність людини, а вона, в свою чергу, є значно біднішою, ніж світ є насправді.

Думка чи – ширше – ідея, для того щоб стати доступною для сприйняття іншим, повинна об'єктивізуватися, здобути деяку матеріальну форму. В принципі, можливості об'єктивізації думки чи ідеї різноманітні – це і твори мистецтва, і різноманітні механізми, які наповнюють життя, та інші результати всебічної діяльності людини, тобто фактично, вся матеріальна культура людства є результатом об'єктивізації ідей. Для цілей комунікації, однак, найбільшу цінність має саме мова. Щоб бути адекватно зрозумілим, людина надає думці словесну конвенціональну форму. Поки що людство не знає кращої форми спілкування, ніж мова. З іншого боку, поняття “думка” не збігається з поняттям “висловлювання”. Так О. Потебня вва-